

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית

מנהיגות עושה היסטוריה

צאצאן-גוריון ואנשים צאצאן

שנת בן-גוריון ובגין

ערכה לבתי הספר העל-יסודיים

ערכת לימוד זו מוגשת לכם כחלק מהנושא המרכזי השנתי: "מנהיגות פורצת דרך - דמותם, חזונם ופועלם של דוד בן-גוריון ומנחם בגין". משרד החינוך בחר להקדיש את שנת הלימודים תשע"ג לשני ראשי ממשלה אלה, לציון 40 שנים למותו של דוד בן-גוריון, ו-100 שנים להולדתו של מנחם בגין. חיבורם של שני האישים מזמן היכרות עם מנהיגים מרכזיים משני עברי המתרס הפוליטי, שידעו להוביל בדרך שנבחרה מתוך אמונה בערכים, אך השכילו להתמודד עם מציאות משתנה. התייחסות לשני האישים יחד מאפשרת דיון בחילוקי דעות ערכיים, ובדרכים להתמודד איתם. הערכה מיועדת לתלמידי בתי הספר העל יסודיים, ומתייחסת לערכים החברתיים והלאומיים שהובילו את שני האישים במעשיהם.

המטרות

- היכרות עם קורות חייהם של דוד בן-גוריון ומנחם בגין.
- הכרת חלק מהכרעותיהם החשובות של שני המנהיגים והערכים המובילים שהניעו אותם.
- התמודדות עם השפעת הכרעותיהם של שני המנהיגים על החברה הישראלית היום.
- זיהוי ערכים החשובים לתלמידים באופן אישי וכחלק מקהילה.

הערכה מודולרית, ומציעה מבחר של פעילות ושיעורים לעיסוק בשני האישים. בכל אחת מהיחידות תמצאו מערכי שיעור מובנים, אבל אפשר גם לבחור בפעילות בודדת או לחבר כמה פעילויות. כמו כן מוצעות שאלות שונות לדיון. בכל פעילות מוצע לצאת מנקודת עולמו של התלמיד כדי לקרב אליו את החומה. בערכה דרכי הוראה מגוונות: חידונים ומשחקים, דיון במקורות, שאלונים, התמודדות עם דילמות, וכמובן קישור לחיי הקהילה ולבית הספר.

הערכה מחולקת לשלוש יחידות: יחידת מבוא, יחידת לימוד עיקרית ויחידת יישום:

- **יחידה ראשונה:** בן-גוריון ובגין: דילמות והכרעות של מנהיגים - היכרות ראשונית עם קורות חייהם של **עמוד 3** המנהיגים. בהמשך מוצעות אפשרויות לדיון בפרשת אלטלנה ובהכרעותיהם של שני האישים בנושא.
- **יחידה שנייה:** מנהיגות חברתית-לאומית: תפיסות שעיצבו את דמותה של המדינה - תפיסות העולם של **עמוד 9** דוד בן-גוריון ומנחם בגין בתחומים שונים. היחידה כוללת קריאה של קטעי מקורות של שני האישים. כמו כן מוצעות פעילויות לדיון בהכרעות מרכזיות שנובעות מתפיסת העולם: מדיניות הצנע, עלייה לנגב, ממשל צבאי, שיקום שכונות, התיישבות ביהודה, שומרון וחבל עזה והפצצת הכור בעיראק.
- **יחידה שלישית:** מנהיגות נוער מונחית ערכים - הצעות ליישום העיסוק בערכים בקהילה ובבית **עמוד 33** הספר.

הערכה מיועדת למורה. החוברת כתובה כמערך ומתאימה לכמה שיעורים על פי בחירת המורה.

לגיוון העבודה בכיתה מצורפים לערכה נספחים משני סוגים:

1. דפי קריאה ודפי עבודה שאפשר לצלם לתלמידים מתוך החוברת או מתוך הדיסק הנלווה.
2. נספחים צבעוניים בגודל כפול המצורפים לערכה בנפרד.

נוסף על כך החוברת מציעה פעילות מתוקשבת באתר גלים. הפניות לנספחים ולאתר גלים נמצאות בחוברת עצמה.

כמו כן מופיעות הנחיות ושאלות לתלמידים בצלמית זו **בצבע כחול**.
בדיסק המצורף תוכלו למצוא הרחבות למורה הנוגעות לנושאים ואירועים המוזכרים בערכה.

יחידה ראשונה: בן-גוריון ובגין - דילמות והכרעות של מנהיגים

המטרות

- היכרות עם קורות חייהם של שני האישים.
- הכרת חלק מהכרעותיהם החשובות של שני המנהיגים: האלטרנטיבות השונות שעמדו בפניהם, והמחלוקות שנסבו על ההכרעות שנתקבלו.
- דיון בקשר בין הכרעות ובין האידאולוגיה והערכים של המנהיגים.
- בירור ההשלכות של הכרעות אלו על ההיסטוריה של מדינת ישראל ועל המציאות החברתית בימינו.
- נקיטת עמדה אישית של התלמידים כלפי אחת מההכרעות, תוך התייחסות להבדלי ההשקפות של שני האישים.

התכנים המרכזיים

- ביוגרפיות של שני המנהיגים.
- אלטלנה כדוגמה להכרעות של המנהיגים.
- ערכים מכוננים במנהיגותם של שני האישים.

הסבר על מבנה הפעילות

הפעילות פותחת בעיסוק בשאלות "מתי אדם הופך למנהיג?" "איך אדם הופך למנהיג?" ו"מה הופך אדם למנהיג?" במהלך פעילות זו ינתחו התלמידים דמויות שונות הנתפסות בעיניהם כמנהיגותיות וכן יתבקשו למפות את דרכם המנהיגותית של בן-גוריון ובגין. נמשיך בהתמקדות בבן-גוריון ובבגין. ראשית, בעבודה בקבוצות יכירו התלמידים את סיפורה של האונייה אלטלנה שהוביל להכרעות משמעותיות של שני המנהיגים. כמו כן נתמודד עם השאלה 'מה היה קורה אם היו מחליטים המנהיגים אחרת?'. הפעילות המסכמת היא עבודת חקר בקבוצות. כל קבוצה תבחר במעשה מנהיגותי של בן-גוריון או של בגין, ותציג את גילוייה בעזרת מצגת. במידת האפשר יציגו התלמידים את העמדה של המנהיג השני באותו מעשה מנהיגותי. המצגת תכלול את הרקע ההיסטורי, את ההתלבטות ואת ההכרעה שנתקבלה, וכן תיאור של המציאות הישראלית כיום, כפי שהתלמידים משערים שהייתה נראית לו בגין או בן-גוריון היו מכריעים אחרת באותה סוגיה משעשו בפועל. נסיים בהצגת המצגות לפני הכיתה, ובדיון מסכם שיעסוק בשאלות הבאות: מהן ההשלכות של ההכרעות על ההיסטוריה של מדינת ישראל? מהן ההשלכות של ההכרעות על המציאות החברתית בימינו? מה דעתם של התלמידים על ההכרעה שעסקו בה?

אמצעי הלמידה: פעילות מקוונת, משחק, חידון, דיון בכיתה, עבודת חקר בקבוצות, הכנת מצגת.

חלק א': מתי אדם הופך למנהיג?

מהו מנהיג?

נבקש מהתלמידים לכתוב הגדרה למילה מנהיג, ולשבץ בה מילים מהשורש נ-ה-ג: הגה, התנהגות, מנהגים וכדומה.

בעזרת הגדרותיהם של התלמידים נכתוב על הלוח הגדרה ל"מנהיג".

נבקש מהתלמידים לשרטט תרשים או לצייר קריקטורה שיסבירו גרפית מהו מנהיג.

נעבור לשאלה 'מתי אדם הופך למנהיג?' (חלק זה אפשר לערוך בקבוצות או כיחידים):

נבקש מהתלמידים לחשוב על דמות של מנהיג או מנהיגה שהם מכירים טוב יחסית. זו יכולה להיות דמות אמיתית, היסטורית או עכשווית, או דמות בדיונית מסרט, מספר וכדומה.

אפשרות נוספת: נבחר בעזרת התלמידים דמות של מנהיג או מנהיגה שכולם מכירים. זו יכולה להיות דמות היסטורית שעליה למדו, דמות מספר, מסרט או מסדרה מוכרים מאוד, דמות תנ"כית ועוד. אפשר למשל לבחור בדמותו של משה בתקופת חג הפסח.

← בחרו ברגע או באירוע שבו הפכה הדמות למנהיג או למנהיגה בעיני הקבוצה שבה פעלה.

← כתבו את תמצית הרגע הזה בשש מילים או פחות. כתבו אותן, בגדול, על רצועת נייר.

ההנחיה היא לא לגלות לכיתה או לשאר הקבוצות מי הוא המנהיג שנבחר.

לדוגמה, אם נבחר במשה אפשר לכתוב: "פנה אל פרעה כנציג העם", או לחלופין, רגע אחר: "הציל את בני עמו". אם נבחר בהרצל אפשר לכתוב: "פרסם ספר ובו תוכנית להצלת עמו" או: "הקים תנועה".

הגדרות התמצית של רגעי המעבר למנהיגות שכתבו התלמידים ייתלו על הלוח. התלמידים יציעו צורות שונות למיון הרגעים המוצגים, וימיינו אותם.

למשל:

- נקודת מפנה או תהליך.
- דחיפה מבפנים או משיכה מבחוץ.
- מענה למשבר או ניסיון ליצור משהו חדש.
- אירוע פומבי או אירוע אישי.

בשלב זה אפשר לערוך חידון בסגנון "זה הסוד שלי", על הרגעים השונים שנכתבו על הלוח: המורה והתלמידים יבחרו בשלושה או בארבעה משפטים מעניינים, ובאמצעות שאלות למי שכתב את המשפט ינסו לנחש מי הדמות.

חלק ב': קורות חייהם של דוד בן-גוריון ומנחם בגין

כמה מהתלמידים יספרו במליאה מה למדו על מנהיגות מהרציונות שערכו כמשימת בית.

פעילות מתוקשבת באמצעות אתר גלים

- ← היכנסו למצגת "מנהיגים פורצי דרך" באתר גלים.
- ← בחרו באחד המנהיגים בן-גוריון או בגין, וקראו באופן יסודי את קורות החיים שלו.
- צפו גם בסרטונים המצורפים לקורות החיים.

בשלב זה מומלץ לערוך לתלמידים **חידון המבוסס על המצגת באתר גלים**. אפשר לבקש מהתלמידים לכתוב חידות בעצמם, או להשתמש בחידות לדוגמה המופיעות בדיסק הנלווה.

עבודה בקבוצות

התלמידים יתחלקו לקבוצות בהתאם לקורות חיי המנהיג שלמדו, כלומר קבוצות שעוסקות בבן-גוריון וקבוצות שעוסקות בבגין.

- ← בחרו יחד ברגע או באירוע שבו הפך האדם למנהיג בעיני אחרים.
- ← תארו את הרגע הזה בשש מילים או פחות.

נציג על הלוח את ההגדרות של "רגעי המעבר שבהם הוכר האדם כמנהיג", שבחרו התלמידים בחייהם של בן-גוריון ובגין.

- ← האם יש דמיון בין רגעי המעבר שבהם הוכר האדם כמנהיג שבחרתם בחלק הראשון, לבין אלה שהגדרתם בחלק השני?
- ← התבוננו בהגדרות "רגעי המעבר שבהם הוכר האדם כמנהיג", ונסו לענות על השאלה: איך אדם הופך למנהיג?
- ← במהלך "הפיכה פומבית למנהיג", מה לדעתכם ההשפעה של הגורמים הבאים: מערכת ציפיות חיצונית ופנימית של האדם, מענה על צרכים חיצוניים היסטוריים, למשל מצוקות חברתיות-כלכליות היוצרות צורך, מערכת ערכים ורצון לממשה.
- ← האם אנשים "נולדים להיות מנהיגים", או שהנסיבות קובעות אם יהפוך אדם למנהיג?

חלק ג': מנהיגות בפעולה – מעשים של מנהיגים

עבודה בקבוצות המשך עבודה מתוקשבת (כדאי לעבוד באותן קבוצות שבהן עבדנו בחלק ב' של הפעילות):

- ← חזרו למצגת באתר גלים ולקורות החיים של המנהיג שבחרתם.
- ← בחרו במעשה החשוב ביותר שעשה המנהיג לדעת חברי הקבוצה.
- ← כתבו חמישה נימוקים מדוע זה המעשה החשוב ביותר.
- ← **משימה אפשרית:** צרו מצגת המבהירה מדוע המעשה שבחרתם הוא החשוב ביותר.

כל קבוצה תציג את המעשה שבחרה, ותסביר מדוע הוא החשוב ביותר. חשוב להנחות את הקבוצות האחרות להקשיב היטב, שכן דווקא הקבוצות שלא קראו על המנהיג המוצג, הן אלה שיבחרו בסוף באירוע החשוב. הקבוצות שקראו על בגין, יבחרו באחד האירועים שיציגו הקבוצות שקראו על בן-גוריון, וההפך. מומלץ לנהל דיון בכל אירוע. עתה, הקבוצות שקראו את קורות החיים של בגין, יצביעו על האירוע החשוב ביותר שהציגו הקבוצות שקראו את קורות החיים של בן-גוריון, וההפך.

- ← מהו מעשה חשוב?
- ← כיצד בוחרים במעשה חשוב?
- ← במסגרת חברה דמוקרטית: כיצד ההתמקדות במעשיו החשובים של מנהיג יכולה לעזור לנו לבחור במנהיג?

כדאי להזכיר גם תפקידי הנהגה הקרובים לתלמידים, כמו מועצת תלמידים או ועד כיתה, אבל גם מנהיגות מקומית, מוניציפלית או ארצית.

סיפורה של האונייה אלטלנה: הכרעות משמעותיות של שני המנהיגים

עבודה בקבוצות

בעבודה בקבוצות יכירו התלמידים את סיפורה של האונייה אלטלנה, שהוביל להכרעות מכוננות של שני המנהיגים.

נחלק לתלמידים את **דף העבודה: אלטלנה**, (הדפים מצורפים לערכה). בדיסק הנלווה למורה תמצאו את התשובות המלאות לדף העבודה.

לאחר שענו על דפי העבודה יתנהל דיון במליאה:

- ← אילו ערכים הנחו את שני המנהיגים בהכרעה שלהם?
- ← אילו ערכים בולטים במיוחד?
- ← על אילו ערכים נאלצו לוותר בהכרעתם?

עתה נעסוק בשאלה "מה היה קורה אילו..." מה היה קורה אילו החליטו המנהיגים אחרת? אילו לא הורה בן-גוריון להפגיז את הספינה? אילו הורה בגין לאנשיו לצאת למלחמה לאחר ההפגזה? אם התלמידים מתקשים, אפשר לסייע להם בהעלאת האפשרויות: התפלגות לשתי מדינות, מדינה כוחנית צבאית, עזיבה של מאות אלפי אנשים את הארץ, מדינות ערב מנצלות את המשבר הפנימי, ומשתלטות על השטח, המשך ניהול משא ומתן על חלוקת הנשק שמסתיים בהסכמה וצה"ל מקבל את הנשק שעל האונייה, דבר שמסייע לו במלחמת העצמאות.

המשך עבודה בקבוצות

המשימה שלכם היא לכתוב תיאור של המציאות בישראל מיד לאחר האירוע, ובישראל של היום, אילו התקבלו החלטות אחרות. כל קבוצה תבחר באחת האפשרויות: בן-גוריון היה מחליט אחרת או בגין היה מחליט אחרת, ותכתוב את ההתפתחויות שהיא משערת שהיו קורות בעקבות זאת, הן מיד בעקבות האירוע, והן בטווח הארוך, בתקופתנו. הקבוצות יכתבו את השערותיהן על דף.

כשיסיימו הקבוצות את עבודתן, נסכם על הלוח אפשרויות התפתחות שונות: נשרטט את הטבלה על הלוח, ונשלים אותה בהתאם לתשובות התלמידים. הטבלה מעמידה זו מול זו את החלופות שעמדו בפני שני המנהיגים. לדוגמה, במשבצת א'1 יש לכתוב את "התסריט/ים העתידיים האפשריים", הן בטווח הקצר והן בטווח הארוך, למצב שבו בן-גוריון נותן הוראה שלא להפציץ את האונייה, לאחר שנכשל המשא ומתן עם האצ"ל, ובגין קורא להרגיע את הרוחות ולהימנע מעימות צבאי.

בגין		בגין		בן-גוריון לא מפגיז את האונייה
נותן הוראה להגיב באש		נותן הוראה להרגיע את הרוחות		
ב'1	טווח קצר	א'1	טווח קצר	
	טווח ארוך		טווח ארוך	
ב'2	טווח קצר	א'2	טווח קצר	
	טווח ארוך		טווח ארוך	

בן-גוריון
מפגיז את האונייה

השפעתו של אירוע אלטלנה:

החלטתו התקיפה של בן-גוריון, כלומר להפסיק את המשא ומתן ולפתור את המצב בפתרון אלים, ביססה, הן בטווח הקצר והן בטווח הארוך יותר, את עקרון הממלכתיות - היותה של הממשלה הסמכות היחידה לקבלת החלטות בתחומים צבאיים, ואת כפיפותו של צה"ל לדרג המדיני. עם זאת, היא הביאה את המדינה לסף מלחמת אחים ועלתה במותם של 19 איש. החלטתו של בגין לקרוא לאנשיו להימנע מלהשיב אש, למרות הירי עליהם, ולהסלים את המצב, מנעה ללא ספק מלחמת אחים קשה, ובטווח הארוך סימלה כי גם בתקופות של מחלוקת קשה יש לעשות ככל האפשר כדי לשמור על אחדות העם.

על אחדות העם ועל הממלכתיות נרחיב ביחידה השנייה.

חלק ד': משימת סיכום – עבודת חקר על "מנהיגות בפעולה – מעשים של מנהיגים"

עבודה בקבוצות

← חזרו לציר הזמן באתר גלים. בחרו באחת מההכרעות החשובות שקיבלו שני המנהיגים, ולמדו עליה ממקורות נוספים.

← הכינו מצגת המציגה את הרקע ההיסטורי, את ההתלבטות ואת ההכרעה שנתקבלה. רצוי לכלול במצגת גם שתי תגובות מתקופת ההכרעה (של אישים פוליטיים, עיתונאים וכדומה). אפשר לחפש בעזרת מילות מפתח באינטרנט: מילות מפתח לתיאור האירוע + התנגדות, הישג וכדומה) - תגובה אחת אוהדת את ההכרעה שקיבל המנהיג, והאחרת מתנגדת לה.

← בסיום המצגת עליכם להציג תיאור של המציאות הישראלית כיום, כפי שאתם משערים שהייתה נראית אילו בגין או בן-גוריון היו מכריעים אחרת משעשו בפועל בסוגיה שבה עסקתם.

הצגת המצגות בפני הכיתה.

← עד כמה חשובות בעיניכם ההכרעות שפגשנו היום להיסטוריה הישראלית?
← עד כמה הן משפיעות על המציאות הישראלית כיום?
← מהי דעתכם האישית על הכרעותיהם של שני המנהיגים? תנו דוגמה להחלטה שאתם מזדהים עמה, ולהחלטה שאתם חולקים עליה.

אידיה שנייה: מנהיגות חברתית-לאומית - תפיסות שציבו את דמותה של המדינה

המטרות

- הבנת המושג "תפיסת עולם".
- היכרות עם תפיסת עולם של דוד בן-גוריון ומנחם בגין ועם ביטוייה בפעולותיהם כמנהיגים.
- בירור עמדות אישיות בסוגיות אקטואליות הנוגעות לתפיסות עולם של שני המנהיגים.
- הכרה בחשיבות של מגוון תפיסות עולם ובנחיצותן של מחלוקות בחברה דמוקרטית.
- בחינת הדרך הנכונה להתמודד עם מחלוקות בחברה דמוקרטית.

התכנים המרכזיים

- תפיסות העולם של דוד בן-גוריון ומנחם בגין (הנושאים שעולים: ערכי היהדות, הדמוקרטיה הישראלית, היעד הלאומי, ארץ ישראל, תפיסה כלכלית, תפיסה מדינית).
- פעולות של המנהיגים הקשורות לתפיסת עולםם (הפעולות: מדיניות הצנע, עלייה לנגב, ממשל צבאי, שיקום שכונות, התיישבות ביש"ע, הפצצת הכור).

הסבר על מבנה הפעילות

בתחילת הפעילות נדון במושג "תפיסת עולם". הפעילות בוחנת מגוון נושאים אשר יכולים להרכיב "תפיסת עולם" של אדם. החלק הבא של הפעילות, דן בנושאים שונים אשר הרכיבו את תפיסת העולם של המנהיגים. נתחיל במקרה בוחן לחיבור בין תפיסת עולם לבין תפקוד מנהיגותי בתוך המציאות: נחזור אל סיפורה של האונייה אלטלנה, שבו דנו ביחידה הראשונה, וננתח את הכרעות שני המנהיגים כנגזרת מתפיסת עולםם המעמידה במרכז את הערכים "אחדות העם" וה"ממלכתיות". במסגרת זו נלמד מושגים אלה. ניתנת האפשרות להרחיב ולעסוק במשמעותן של "אחדות העם" וה"ממלכתיות" עם קום המדינה, ובמשמעותן מבחינתנו כיום.

בחלקה המרכזי של הפעילות ילמדו התלמידים היבטים שונים בתפיסות העולם של המנהיגים, וינתחו את הקשר בין תפיסות העולם שלהם למדיניותם בהקשרים שונים. בהמשך נדון בפעולות שונות של המנהיגים, נבקש מהתלמידים לחוות את דעתכם על מעשי המנהיגים, ועל הכרעותיהם בנושאים אלו. כפעילות סיכום, יכתבו התלמידים עיתון כיתתי. וינהלו עימות מילולי (דיבייט), אשר עוסק בנושאים שעמדו במוקדה של מחלוקת בין דוד בן-גוריון למנחם בגין.

אמצעי הלמידה: דיון בכיתה, דפי מקורות, דפי עבודה דמויי פייסבוק, הכנת עיתון כיתתי, עימות (דיבייט) כיתתי, פעילות כתיבה.

חלק א': תפיסות עולם

מטרת הפתיחה היא היכרות עם המושג "תפיסת עולם" והבנתו. נסביר לתלמידים כי מכלול הדעות של אדם בנושאים שונים מבטא את תפיסת העולם שלו. נתחיל בכך שנכתוב על הלוח רשימה של נושאים אשר יכולים להיות חלק מרכיבי תפיסת העולם של אדם (שימו לב, אל ששת הנושאים הראשונים ברשימה נחזור כאשר נעסוק בתפיסת העולם של דוד בן-גוריון ומנחם בגין).

- היחס לארץ ישראל.
- השקפה כלכלית (סוציאליסטית או קפיטליסטית).
- היעדים הלאומיים של מדינת ישראל לשנים הבאות.
- שילוב ערכי היהדות בחיי המדינה: כיצד ועד כמה הם משמעותיים.
- מקומם של ערכים דמוקרטיים בחיי המדינה.
- השקפה מדינית-ביטחונית: יחסים עם המדינות השכנות ועם המעצמות.
- היחס ליהדות התפוצות.
- חשיבותה ותפקידה של תרבות פנאי.
- חשיבותן ומרכזיותן של הטכנולוגיה והקדמה למדינה.
- שוויון מגדרי.

נקריא לתלמידים את ההגדרה המילונית של תפיסת עולם:

תפיסת עולם: השקפה כללית, מכלול הדעות והאמונות על טיבם של העולם, החיים והאדם שבהן מחזיקים יחיד, חברה, זרם רעיוני או דתי וכד'; השקפת עולם.

(מילון רב-מילים)

נסביר כי לא חייבת להיות דעה בכל נושא, כדי לגבש תפיסת עולם.

נסביר לתלמידים שכדי להבין יחד מהי "תפיסת עולם", נקרא קטע שבו מציג צעיר ישראלי את עצמו ואת תפיסת העולם שלו [בעמוד הבא, ניתן לצלם לתלמידים]. לפני שנתחיל בקריאה, נבקש מהתלמידים לשים לב במהלך הקריאה לאילו נושאים מהרשימה שעל הלוח מתייחס הצעיר בדבריו.

פעילות הרחבה מומלצת הנמצאת בדיסק הנלווה היא 'תפיסות עולם, סיפוריהם של רחל, שקד ומאיה', בפעילות זו נגיש לתלמידים התחלה של שלושה קטעים המקבילים לדבריו של רונן. נבקש מכל תלמיד לבחור באחד הסיפורים ולכתוב לו המשך. על התלמידים לבטא את תפיסת העולם של הדמות, בארבעה נושאים לפחות. לסיכום ננתח בכיתה את תפיסות העולם שהוצגו.

סיפורו של רונן

שמי רונן, אני גר בשלומי – עיירת פיתוח בגליל המערבי. אני בן 19, חייל בסדיה, איש צוות קרקע בחיל אוויר. יש לי שתי אחיות גדולות נשואות עם ילדים, ואח קטן, בן זקונים, בן 13. ההורים שלי נולדו בשלומי, סבא וסבתא הגיעו מתוניסיה ומרומניה. אני אוהב כדורגל ומנגן בגיטרה. גם חובב בישול ומתמחה בקינוחים, חבל שלא תוכלו לטעום, הפרלינים שלי, חבל על הזמן... אבל בואו לא נתעכב על זה... מה שביקשו ממני זה שאני אספר קצת על עצמי ועל תפיסת העולם שלי. תבינו, זה לא שבדיוק ניסחתי לעצמי את הדעות ואת האמונות שלי על העולם, על החיים ועל האדם, אבל כמו כל אחד, יש לי דעות משלי.

אז ככה, קודם כול מה שהכי חשוב בעיניי זה להיות בן אדם. להרגיש טוב כשאתה מסתכל לעצמך בעיניים מול הראי. אני גם מאמין באלוהים, מסורתי, הולך עם אבא בשבת לבית כנסת ורואה כדורגל בטלוויזיה. אבל להיות בן אדם זה בעיניי חשוב בלי קשר לדת, לא מתוך פחד מאלוהים, פשוט בגלל הערכים של עצמך. חוץ מזה, מה אני אגיד לכם, העולם לדעתי מסתובב סביב כסף. מי שיגיד לכם משהו אחר, תאמינו לי, מבלבל ת'מות. כמה שיש לאדם יותר כסף, ככה הוא יכול יותר להתקדם ולהצליח בחיים, לרכוש את כל הציוד המתקדם - אייפון, אייפד, מכונית ברמה, בגדים בליגה א', ותאמינו לי, זה עוזה. ואני לא מתכוון רק לזה שבמכונית מעולה תגיעו מהר יותר למקומות, ושבאייפון אפשר לגלוש באינטרנט ולהגיע למידע באופן הכי יעיל ומהיר, אני מתייחס גם לזה, שאין מה לעשות, אנשים מודדים אותך גם לפי הופעה חיצונית וגדג'טים, ומי שיש לו יותר, יגיע ליותר וישגי יותר בהמשך. אני אוהב את שלומי, אבל מה, אין מצב שאני אשאר כאן ליד ההורים כמו האחיות שלי. נכון, משפחה וכיבוד הורים זה חשוב, אבל לי מספיק לבוא פעם בשבועיים לקידוש. חשוב לי להתקדם בחיים. אני מתכוון לעבור לאזור המרכז כשאשתחרר. בילויים הם לא בשבילי, אמנם אני קופץ מדי פעם למועדון, אבל אחרי השחרור, שום "טיול אחרי צבא", אני ישר הולך ללמוד. ללמוד מקצוע. אולי הנדסת מכונות, אולי טכנאות מחשבים. משהו שייתן לי ביטחון. אבל תדעו, לא רק הכסף חשוב לי, נגיד אם הייתי מקבל הצעה לעבודה משתלמת בחו"ל, הייתי נוסע מקסימום לשלוש-ארבע שנים. אין מצב שאני משתקע בחו"ל. אין מצב שאני מגדל שם את הילדים שיהיו לי. וברור שאין סיכוי שאני מתחתן עם מישהי שהיא לא יהודייה. המסורת חשובה לי וגם הארץ.

חפשו לאיזה מהנושאים מתוך רשימת הנושאים שעל הלוח מתייחס רונן בדבריו.
כתבו בלשונכם מהי תפיסת עולמו של רונן בכל אחד מהתחומים שאליהם התייחס.

- ← מה מיוחד בקשר בין תפיסות עולם למעשים אצל מנהיגים?
- ← האם אדם תמיד פועל על פי תפיסת עולמו?
- אם לא, מהן הסיבות או האילוצים שיכולים להביא לכך? (לכוון לשני כיוונים - אילוצים של המציאות או חוסר תואם בין תפיסת עולם לבין אופי ואישיות).
- ← כיצד אפשר להסביר למשל אדם שמציג את תפיסת עולמו כתפיסה המבוססת על שלום ועל סובלנות, ובחיי הוא עסוק רוב הזמן במריבות?

חלק ב': תפיסת עולמם החברתית-לאומית של דוד בן-גוריון ומנחם בגין ומדיניותם

ביחידה הקודמת (יחידה ראשונה: בן-גוריון ובגין: דילמות והכרעות של מנהיגים) למדנו על הכרעות ועל מעשים שקידמו את מנהיגותם של דוד בן-גוריון ומנחם בגין. התמקדנו בסיפורה של האונייה אלטלנה. כעת ננתח את הכרעות שני המנהיגים בפרשת האונייה אלטלנה כנגזרת מתפיסת עולמם. "אחדות העם" וה"ממלכתיות" היו ערכים מרכזיים בתפיסת העולם, הן אצל דוד בן-גוריון והן אצל מנחם בגין. נתחיל בהבנה כללית של מושגים אלה ונמשיך בקישורם לסיפור אלטלנה, שישמש לנו כדוגמה ליישומה של תפיסת עולם בתפקיד מנהיגותי בזמן אמת. נוסף על כך מוצעת האפשרות להרחיב ולעסוק לעומק במשמעותן של "אחדות העם" וה"ממלכתיות" בתקופת קום המדינה ובמשמעותן מבחינתנו כיום, בעזרת דפי עבודה.

ראשית ננתח את המושגים "אחדות העם" ו"ממלכתיות" ואת הקשר ביניהם: רעיון **אחדות העם**, הוא התפיסה שעל פיה **הלאום** אמור להיות קהילה מאוחדת שיש בה ערכות הדדיות. אחדות העם נשענת על הבניית הזיקה לסמלים מאחדים, הבניית זיכרון העבר המשותף, החתירה לייעוד משותף והשאיפה לעתיד משותף. **ממלכתיות** היא תפיסה שבמרכזה עומדת **הזדהות האזרח עם המדינה**, תוך החלשת ההזדהות עם קבוצות משנה כמו מפלגות, קבוצות מוצא וכדומה. הממלכתיות רואה בקיומו של מרחב ציבורי מפותח תנאי לחיים ריבוניים ומשמעותיים של הפרט, ולכן מדגישה את החשיבות של ההשתתפות והמעורבות במרחב הציבורי-פוליטי. הממלכתיות מעודדת את פיתוחן של תודעה אזרחית ושל אחריות אזרחית עם נאמנות למסגרת. אל מול מחויבות האזרח כלפי המדינה, הממלכתיות מדגישה אף את אחריותה של המדינה כלפי האזרח. יש הרואים ברעיון "אחדות העם" המשך והשלמה לרעיון ה"ממלכתיות", המאפשר את יישומה ואף משקף אותה. על פי גישה זו, הממלכתיות היא כלי לחיזוק אחדות העם, ובה בעת היא מעצבת אחדות זו. מנגנוני המדינה הממלכתיים משמשים כלי לעיצוב ולשימור של התכנים המשותפים המתהווים בחברה ובתרבות, ולהתוויית היעדים המשותפים.

← ומה דעתכם? האם אכן המושג "אחדות העם" הוא מושג המשלים את המושג "ממלכתיות", מנוגד לו, או מקביל לו? הסבירו ונמקו.

הממלכתיות רואה את המעורבות בעיצוב הצביון המשותף כתנאי ליצירת אחדות אמיתית וחזון בעל משמעות מחייבת.

← הסבירו במילים שלכם את המושגים "אחדות העם" ו"ממלכתיות".
 ← על פי היכרותכם עד כה עם דמויותיהם של דוד בן-גוריון ומנחם בגין, בחרו באחד המושגים "אחדות העם" או "ממלכתיות", או בשניהם יחד, וכתבו בגוף ראשון קטע קצר, בשמו של דוד בן-גוריון או בשמו של מנחם בגין, המסביר מדוע מדובר בערכים מרכזיים כל כך בתפיסת עולמו. תוכלו לשבץ בדברי המנהיג הסברים על הרקע המשפחתי וההיסטורי שבהם גדל וחי.

← מה הקשר בין אחדות העם לבין פרשת אלטלנה?

← מה הקשר בין הממלכתיות לבין פרשת אלטלנה?

← עד כמה המושג "אחדות העם" קיים בישראל של היום?

← כיצד הממלכתיות מתבטאת בישראל של היום?

← עד כמה חשובים נראים לכם רעיונות אלו? מדוע?

לבחירתכם אפשרות העמקה בנושאים אחדות העם והממלכתיות. בדיסק הנלווה הצעה לפעילות הרחבה בקבוצות בדפי עבודה בנושא זה.

חלק ג': תפיסות העולם של דוד בן-גוריון ומנחם בגין

עבודה בקבוצות

בפתיחת הפעילות הכרנו לעומק את המושג "תפיסת עולם". לאחר מכן התמקדנו בדוגמה להשתקפות תפיסת עולם של דוד בן-גוריון ומנחם בגין, בנושא אחדות העם והממלכתיות, במדיניותם ובפעולותיהם בפרשת אלטלנה. כעת נרחיב ונקרא בדפי מקורות, דפי השוואת תפיסות עולם של המנהיגים, נספח א', (עמ' 19-24), קטעים שבהם המנהיגים מספרים על היבטים שונים של תפיסת עולםם. באמצעות דפי העבודה נכיר מגוון היבטים של תפיסות עולם של דוד בן-גוריון ומנחם בגין, ונחדד את ההבדלים הקיימים בין תפיסות העולם של שני המנהיגים. בהמשך נבחן את הקשר בין תפיסת העולם של המנהיגים לבין מדיניותם בדוגמאות שונות.

כל קבוצה תקבל דף עבודה העוסק בהשוואה של היבט מסוים בתפיסת העולם של בן-גוריון ובגין. דפי העבודה כוללים ציטוטים של בן-גוריון ובגין, שאלות על כל אחד מהקטעים, ושאלה הדורשת מהתלמידים לחשוב על נקודות השוני והדמיון ביחסם של המנהיגים אל הנושא המדובר.

בסיום העבודה בקבוצות תתבקש כל קבוצה לבחור במשפט החשוב ביותר מהקטע של בן-גוריון בדף העבודה שלה, ובמשפט החשוב ביותר מהקטע של בגין בדף העבודה. על הלוח ייכתבו המשפטים על פי הכותרות בדפי העבודה, לדוגמה:

תפיסה מדינית-ביטחונית:

בן-גוריון: שלום, וכוח אשר יבטיח את השלום הזה ברגע שיופרע.

בגין: זכותנו להגנה עצמית גם על ידי התקפה על התוקפן.

בדרך זו ייחשפו התלמידים מהקבוצות השונות לכלל ההיבטים בתפיסות העולם של המנהיגים שנלמדו.

בדיסק הנלווה הרחבה העוסקת בתפיסת עולמם של המנהיגים. לפניכם סיכום קצר של תוכן דפי השוואת תפיסות העולם:

ארץ ישראל דיון בשאלת היחס בין עם ישראל ובין שטחי ארץ ישראל ובשאלת "ארץ ישראל השלמה".

תפיסה כלכלית.

היעד הלאומי דיון בשאלה מה הם יעדיה הלאומיים של מדינת ישראל לאחר תקומתה.

ערכי מופת ביהדות דיון בערכי היהדות כמורי דרך לחברה מתוקנת.

דמוקרטיה דיון ביחס בין האזרח ובין המדינה ובאופייה של הדמוקרטיה במדינת ישראל.

תפיסה מדינית-ביטחונית דיון בתפקיד הפעילות המדינית ומערכות הביטחון.

חלק ד': בין תפיסת עולם למדיניות

כעת, נעבור לעבודה בקבוצות שבה נכיר את מדיניותם של דוד בן-גוריון ומנחם בגין, כפי שהיא משתקפת בפעולות משמעותיות שלהם, במדיניותם בפועל. כל קבוצה תקבל שמונה דפי מדיניות המציגים מגוון תחומים. בדיסק הנלווה הרחבה למורה על שמונת התחומים: **הצעת החלוקה, משטר הצנע, יישוב הנגב,**

ממשל צבאי, שיקום שכונות, התיישבות ביש"ע, הפצצת הכור בעיראק והסכם השלום עם מצרים.

דפי המדיניות מעוצבים כדפי פייסבוק, כאשר המדיניות מתוארת בגוף ראשון, ונותר מקום פנוי לתגובות של כמה מהתלמידים. נחלק לתלמידים את **דפי הפייסבוק נספח ב'** (עמ' 25-32). התלמידים יתבקשו לקרוא בדפי המדיניות של שני המנהיגים, ולכתוב תגובות למדיניות ולצעדים שנקטו המנהיגים.

לאחר העבודה בקבוצות נכתוב על הלוח את רשימת הנושאים המופיעים בדפי המדיניות של המנהיגים והפעולות שנקטו [הצעת החלוקה, הסכם השלום, התיישבות ביש"ע, משטר הצנע, יישוב הנגב, שיקום שכונות, הממשל הצבאי, הפצצת הכור].

התבוננו ברשימת הנושאים מרכיבי תפיסת העולם שעל הלוח, וברשימה הנוספת שעל הלוח, המכילה את הדוגמאות השונות למדיניות המנהיגים. מצאו את הקשרים בין הרשימות - לאילו היבטים של תפיסות העולם נוגעים (בין בהתאמה לתפיסת העולם, ובין בחוסר התאמה אליה) הביטויים המדיניים השונים? אפשר כמובן לקשר מדיניות מסוימת למספר היבטים של תפיסת עולם (ניתן לשרטט קווים מקשרים על הלוח בהנחיית התלמידים).

נחלק לכל קבוצה את דף הפייסבוק העוסק במדיניות המנהיג הקשורה להיבט בתפיסת העולם שבו עסקה. כעת נפנה את התלמידים לעבודת חקר שמטרתה להעמיק את היכרותם עם מדיניות המנהיג, הקשורה להיבט בתפיסת העולם שבו עסקו. בעקבות עבודת החקר מתבקשים התלמידים לערוך ניתוח עומק של הקשר בין תפיסת העולם למדיניות. בדיסק הנלווה אנו מציעים מספר מקורות להעמקה (למורה ולתלמידים) על כל אחד מהאירועים.

הנחיות לעבודת חקר

חזרו וקראו את דף הפייסבוק, העוסק במדיניות המנהיג הקשורה להיבט בתפיסת העולם שבו עסקתם.

- ← משימתכם הראשונה היא להעמיק את היכרותכם עם מדיניות זו של המנהיג בעבודת חקר. לשם כך עליכם לחפש מידע נוסף על הנושא באינטרנט או בספריית בית הספר. סכמו בכתב את מה שלמדתם.
- ← לאחר שהכרתם לעומק את הרקע ואת הנסיבות, האם אתם חושבים שמדיניותו של המנהיג תואמת את תפיסת עולמו כפי שהכרתם אותה מדף העבודה?
- ← זכרו שפעולות של אדם אינן נובעות רק מתפיסת עולמו, יש גם אילוצים וכדומה. עד כמה פעל המנהיג לדעתכם בהתאם לערכים? עד כמה פעל בגלל אילוצים?
- ← עד כמה המדיניות שבה בחר המנהיג נכונה בעיניכם? מדוע?
- ← עד כמה המדיניות שבה בחר המנהיג משמעותית לנו, כאנשים החיים במדינת ישראל כיום? מדוע?
- ← על סמך הידע החדש שנוסף לכם במהלך חקירת מדיניותו של המנהיג, הוסיפו תגובות חדשות לדף הפייסבוק.

חלק ה': משימת סיכום

משימת הסיכום מציעה שתי אפשרויות: כתיבת עיתון כיתתי ועימות מילולי (דיבייט). אפשר לבחור באחת מהפעילויות או בשתיהן.

מטרת כתיבת העיתון הכיתתי היא סיכום הידע של התלמידים על המדיניות ועל תפיסות העולם של דוד בן-גוריון ומנחם בגין. באמצעות כתיבת העיתון תציג כל קבוצה לחברותיה ידע המבוסס על עבודת החקר שעשתה. כך יחשוף העיתון את התלמידים לנושאים שעליהם עבדו הקבוצות האחרות.

מטרת העימות המילולי (דיבייט) היא התמודדות ביקורתית עם תפיסות העולם שבהן פגשנו ופיתוח יכולת שיח מנומק. התלמידים הכירו את תפיסות העולם ואת מדיניותם של בן-גוריון ובגין באמצעות החלקים הקודמים ביחידה. בוויכוח עליהם להשתמש ביכולות הניתוח שלהם, ולבחון את התפיסות ואת המדיניות באופן ביקורתי. על התלמידים להציג את טיעוניהם בצורה משכנעת, ולהכין עצמם לקראת טיעוני הצד שכנגד. משימות אלה יביאו להבנתם את מורכבות הנושא, ואת העובדה שבכל אחד מהתחומים אפשר לראות צדדים לכאן ולכאן.

כתיבת עיתון כיתתי

על כל קבוצה להכין כתבה עיתונאית, המתארת את המדיניות שעליה למדה. בסופו של דבר נוכל ללמוד יחד לעומק, מתוך קריאה בעיתון, על מדיניותם של בן-גוריון ובגין בשדות שונים.

עליכם לשלב בכתבה את הפרטים הבאים:

- ← רקע לנקיטת המדיניות. תיאור ופירוט של המדיניות.
 - ← תיאור תפקידה של תפיסת העולם של המנהיג בעיצוב המדיניות.
 - ← תיאור התייחסויות שונות אל המדיניות שחקרתם (תמיכה, ביקורת וכדומה).
- במידת האפשר צרפו תמונות או איורים רלוונטיים.

הכתבות יעוצבו, יודפסו, וייתלו כעיתון על לוח בכיתה. לחלופין, יוכנו כמצגת. במהלך השיעור יוקדש זמן לקריאת העיתון או לצפייה במצגת, כך שהתלמידים ייחשפו גם למדיניות ולתפיסות העולם שבהן לא עסקו. אפשר לסיים חלק זה של הפעילות בהתבוננות עצמית של התלמידים בתהליך שעברו בעזרת דיון בכיתה. נושא הדיון הוא השוואה בין התגובה הראשונית של התלמידים כפי שהם כתבו אותה בדפי האירוע (פייסבוק), ובין התגובה השנייה של התלמידים אחרי הלימוד. אנו יוצאים מתוך הנחה שלרוב התגובה הראשונה היא אימפולסיבית ואמוציונלית יותר, ולעומתה התגובה השנייה אמורה להיות מגובה בידע ובהבנה של הרקע, הנתונים והמורכבות של כל מדיניות.

- ← האם אתם רואים הבדלים בין התגובות שכתבתם לאירוע בפעם הראשונה, ובין התגובה שכתבתם לאירוע לאחר עבודת החקר?
- ← אם כן, ממה לדעתכם נובעים הבדלים אלו?
- ← האם אנחנו מצפים מהמנהיגים שלנו להגיב בצורה דומה יותר לתגובתנו הראשונה או השנייה, מדוע?

עימות מילולי (דיבייט)

מטרתו של העימות המילולי היא לחדד את הבנת התלמידים את עמדות שני האישים, ואף לקשר אותן לתהליכים שעוברים על החברה הישראלית היום. נבחר באחד מהתחומים המובהקים שבהם התעמתו בן-גוריון ובגין, הממשל הצבאי ומשטר הצנע, ונערוך עימות בכיתה. צד אחד יעסוק במדיניות ובתפיסת העולם שעמדה מאחוריה, והצד האחר בהתנגדות למדיניות ובתפיסת העולם שממנה נבעה ההתנגדות. דיון אקטואלי בנושאים אלה יוצע בהמשך. בדיסק הנלווה ניתן למצוא הרחבות על משטר הצנע והממשל הצבאי.

עבודה בקבוצות

הכיתה תחולק לארבע קבוצות: שתי קבוצות יעסקו בממשל הצבאי. האחת תייצג את בגין, והאחרת את בן-גוריון. שתי קבוצות יעסקו ב"משטר הצנע", האחת תייצג את בגין, והאחרת את בן-גוריון. נסביר לתלמידים כי בראשיתו של העימות יציג כל צד את עמדתו בנאום קצר, אחר כך יתנהל עימות מילולי בין הצדדים, ולבסוף תינתן לצדדים אפשרות לסכם את טיעוניהם המרכזיים ב"נאום סיכום" קצר. השופטים הם שיחליטו בתום העימות מי המנצח.

עליכם להתכונן לעימות פומבי שבו תגנו על עמדתו של דוד בן-גוריון או של מנחם בגין.

את ההנחיות המובאות כאן אפשר לצלם ולחלק כדף עבודה:

לקראת העימות המילולי עליכם להכין את הכלים הבאים:

- נאום פתיחה קצר (כ-500 מילים) שמציג את עמדת המנהיג שאתם מייצגים.
- הכינו נימוקים נוספים לחיזוק העמדה בהמשך הדיון.
- שערור מה יהיו טיעוני יריבכם, ונסחו טיעונים נגד עמדת היריב.
- הכינו נאום סיכום קצר (כ-250 מילים), כדי לשכנע את השופטים בצדקתכם.

לפני ניסוח הטיעונים של כל צד, עליכם להכין לכם סיכום קצר של הרקע ושל הקשר בין המדיניות לבין תפיסת העולם. לשם כך ענו יחד על השאלות הקשורות למדיניות שבה אתם עוסקים.

משטר הצנע

- מהו הרקע והנסיבות ההיסטוריות שהובילו להנהיג את "משטר הצנע"?
- מהם הערכים שמונחים בבסיס הבחירה ב"משטר צנע" (תוכלו להשתמש במושגים כמו: סולידריות, שוויון, אחריות הדדית)?
- מה הערכים שנפגעו בתקופת הצנע (תוכלו להשתמש במושגים כמו: חופש, יוזמה, פרטיות)?

הממשל הצבאי

- מהם הרקע והנסיבות ההיסטוריות שהובילו להנהיג ממשל הצבאי?
- מהם הערכים שבבסיס הבחירה להחיל על הערבים אזרחי מדינת ישראל ממשל הצבאי?
- מהם הערכים שנפגעו בתקופת הממשל הצבאי (תוכלו להשתמש במושגים כמו: חופש, שוויון)?

מומלץ להשתמש בדף **עבודה לבניית דיבייט**, המופיע בדיסק הנלווה ובו הנחיות מפורטות לעבודה.

העימות במליאה

נציג את נושא העימות. כל שתי הקבוצות יתייצבו זו מול זו. כל אחת מהקבוצות תתחיל בנאום שכתבה. אפשר לערוך הגרלה כדי להחליט מי תהיה הקבוצה הפותחת. יתנהל עימות מילולי בין הקבוצות כאשר כל קבוצה, לסירוגין, תציג טיעון והקבוצה האחרת תענה לה. כל קבוצה תנאם נאום סיום. בעזרת הצבעה של התלמידים שלא השתתפו בעימות הנוכחי, יוכרע מי הוא הצודק בין הצדדים. לפני שנערוך הצבעה נבקש משני תלמידים, שאינם חברים בקבוצות שהתעמתו, לנמק מדוע חשבו שאחד הצדדים צודק. נערוך את העימות הנוגע למדיניות הנוספת בהשתתפות שתי הקבוצות הנוספות. אפשר לנהל דיון מסכם, שבו יתבקשו התלמידים להשליך על העתיד, ולעסוק בהשפעות המדיניות ובתפיסת העולם של המנהיגים בנוגע לממשל הצבאי ול"משטר הצנע", על ישראל של ימינו.

- ← אילו תפיסות כלכליות-חברתיות שקיימות היום מונעות מהערכים שהובילו לבחירה ב"משטר הצנע" כדרך פעולה? באיזו דרך הן באות לידי ביטוי החברה הישראלית?
- ← האם יחסי יהודים-ערבים בישראל היום יכלו להיות שונים אילו לא היה ממשל צבאי? האם מצבה הביטחוני של ישראל היום יכול להיות שונה? במה?

המולדת היא שלמות היסטורית וגיאוגרפית. מי שלא מכיר בזכותנו למולדת כולה, אינו מכיר גם בזכותנו לשטח משטחית. ואנחנו על זכותנו הטבעית והנצחית לא נותר. נישא את חזון השחרור המלא. נישא את חזון

הגאולה השלמה. ונגשימו. בבוא היום נגשימו. כי חוק עולם הוא: אם עובר, או אם מישהו מעביר, קו מפריד בין מדינת הלאום לבין מולדת, אחת דתו של הקו המלאכותי: להעלים.

נאום השר מנחם בגין בטקס הפתיחה של ועידת תנועת החירות, 26 במאי 1969

אין סמכות לשום יהודי או גוף יהודי לותר על חלק מארץ ישראל. אבל מדינה יהודית גם בשטח קטן חשובה לנו. לא שכחנו את ההיסטוריה המקשרת אותנו לחברון ולמצדה, אבל בחרנו להתישב על שפת

הים ובעמקים. בשטחים אלה השקענו מאמצים וכסף והם הפכו לאזור פורח, פורה ומפותח. אזורים אלו הכרחיים לקליטת המוני היהודים שיעלו לארץ ולשנות את מצבנו בארץ.

מעוז ממתר: דוד בן-גוריון, דינאי הקונגרס הציוני, 1937

על פי בגין, מה הקשר בין ארץ ישראל לעם ישראל? למה מחייב קשר זה?

- האם יש הבדל בין חלקי הארץ השונים?
- על אילו "שלמויות" מדבר בגין בקטע? מה הקשר ביניהן?

על פי בן-גוריון, מה הקשר בין ארץ ישראל לעם ישראל? למה מחייב קשר זה?

- מה ההבדל בין חלקי הארץ השונים מבחינה היסטורית ומבחינה מעשית?
- מה דעתכם על הבדל זה בין חלקי הארץ?

→ מה השוני בתפיסת ארץ ישראל של בן-גוריון ובגין?
→ מה הדמיון בין שתי התפיסות?

שנות בן-גוריון ובגין

תפיסה כלכלית

תהליך תיקון החברה מתחיל מסיפוק הצרכים הבסיסיים: אוכל, מגורים, בריאות, ביטחון וחינוך. אבל זו רק ההתחלה - רמת החיים צריכה לעלות כל הזמן ואיתה גם הצרכים הבסיסיים. לשם כך יש לעודד

את היוזמה הפרטית ואת ההתחרות בין "היוזמות הפרטיות" הרבות, היוצרות מצרכים חדשים ועל ידיהם צרכים חדשים. אנחנו מתנגדים לכך שאזרחים יהיו תלויים לפרנסתם במדינה. אנחנו מתנגדים לכך שמדינה תכוון את הכלכלה, אבל אנחנו דורשים שהמדינה תהיה אחראית על קיומם בכבוד של אזרחיה.

מעובד מתוך: מנחם בגין, השקפת חיים והשקפה לאומית (קווי יסוד), 1952

הדרך הטובה ביותר לפתח את המשק היא באמצעות כלכלה מותכוננת. תכנון ופיקוח של המדינה על הכלכלה חשוב כדי לעמוד בכל המטרות שלנו כמדינה, במיוחד לנוכח העלייה הגדולה והקושי הביטחוני שעומד מולנו.

רמת החיים במדינה תהיה תלויה בכושר העבודה של כל העובדים. על העובדים ללמוד לצל את יכולתם וכוח העבודה שלהם ככל האפשר. פעילותם ככוח מאוחד, היא תנאי מוקדם להצלחה הכלכלית והחברתית של המדינה.

מעובד מתוך: דוד בן-גוריון, חינוך ודרך א', 1951

- ← אילו אתגרים מחייבים קיום של כלכלה מותכוננת בישראל?
- ← מה חשיבותם של העבודה והעובדים בפיתוח הכלכלה?
- ← מהי "כלכלה מותכוננת", ומה הקשר שלה לפעילות העובדים ככוח מאוחד?
- ← באילו תחומים לדעתכם חשוב שתהיה כלכלה מותכוננת?

- ← מה השוני בתפיסה הכלכלית בין בן-גוריון ובגין?
- ← מה הדמיון בין שתי התפיסות?

שנת בן גוריון ובגין

ובמדינתנו פנימה יהיה הצדק השליט העליון, השליט גם על שליטים, בל תהיה רודנות. יהיו נושאי המשורה משורתי החברה ולא רודני. בל תהיה טפיליות. בל יהיה ניצול, בל יהיה בביתנו איש - אורח או גר - רעב ללחם,

חסר קורת גג, חשור בגד או נטול השכלה ראשונית. "וזכרת כי גר היית בארץ מצרים". צו עליון זה יקבע את יחסינו אל שכנינו וצדק צדק תרדוף - צו עליון זה יקבע את יחסינו בין איש לחברו.
מנחם בגין, השחר המאדים, 1948

הקמת מדינת ישראל אינה סוף המאבק לעצמאות יהודית. מלאכת הבניין, וקיצוץ הללויות הם רק בראשיתם. המאבק של העם היהודי על עצמאותו המדינית והכלכלית טרם נסתיים, אלא החריף והמאבק הרעיוני, המאבק על עצמאותנו המוסרית, מכלי להיות מושפעים מעמים אחרים, רק בראשיתו.
דוד בן-גוריון, חזון ודרך ב', 1949

מה הערך העליון שעל פיו אמורה להתקיים המדינה על פי בגין?
כי צד זה משפיע על דרכי ניהול המדינה כלפי פנים וכלפי חוץ?
עד כמה המדינה מתנהלת כך היום לפי דעתכם?

על פי בן-גוריון, מדוע לא נמנע המאבק לעצמאות עם הקמת המדינה?
מה הן מטרות המאבק לאחר הקמת המדינה?
מה לדעתכם ה"עצמאות המוסרית" שאליה מתכוון בן-גוריון?
עד כמה תחומים אלה חשובים גם היום?

מה השוני ביעדים הלאומיים לאחר הקמת המדינה על פי בן-גוריון ובגין?
מה הדמיון בין שתי התפיסות?

ערכי מוסף ביהדות

הרעיונות של חירות האדם ותיקון החברה – כלום אינם גלומים ביסוד היסודות של תורת ישראל, בפסוק - "כי בצלם האלוהים נברא האדם". אם בצלמו של מלך המלכים נוצר האדם, ודאי שאין הוא יכול להיות עבד. בפסוק זה נמצאת גם השאיפה לשוויון, לא מתוך ירידה, אלא מתוך עלייה מתמדת. והצו "ואהבת לרעך כמוך"; והכלל "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם" – כלום אינם ביטויים נפלאים לשאיפה לתיקון החברה, לביטול הסבל והמחסור?

מנחם בגין, השקפת חיים והשקפה לאומית (קווי יסוד), 1952

ההבדל העיקרי שבין תרבות ישראל ובין כל שאר התרבויות הוא כי עיני כל העמים מופנות לעבר, לאגדות ולמיתולוגיה שלהם; בעוד שעיני עמנו נשואות לעתיד, לחזון אחרית הימים ברוח הנביאים בתנ"ך. העם היהודי לא השלים עם המציאות הקיימת של שעבוד, עבדות, מלחמות, עוני ועוול. הוא שאף לעתיד שבו ישלוט משטר של חסד וצדק, של: "לא יישא גוי אל גוי חרב".

דוד בן-גוריון, חזון ודרך א', 1949

- ← על פי דבריו, על מה מבוססת תפיסתו של בגין?
- ← מאין לקוחים הרעיונות המרכזיים שלו?
- ← מדוע חשוב לבגין לציין את מקור הרעיונות שלו?

- ← מה ההבדל בין התרבות היהודית לתרבות של העמים האחרים על פי דבריו של בן-גוריון?
- ← על פי דבריו, מה מאפיין את התרבות היהודית?
- ← עד כמה מתאימה גישה זו לתרבות היהודית כפי שאתם מכירים אותה?

- ← מה השוני בתפיסת היהדות של בן-גוריון ובגין?
- ← מה הדמיון בין שתי התפיסות?

שנת בן-גוריון ובגין

הטוענים, כי באין אפשרות אחרת, ניתן לרוב להכריע, משמע הרוב צדק, אינם מוכיחים אלא את בורותם, או את שאיפתם ל"דיקטטורה של הרוב", שגם היא כמובן, אפשרית, הרסנית ודורסנית. הצדק אינו שוכן

בקרב המספרים הרבים; לעתים הוא בוחר לו את משכנו דווקא בקרב המיעוט הדל...

מנחם בגין, אחד למי אחד לעברי?; עיתון החירות, 1954

עם הקמת המדינה, הקבוצות השונות, בעלי ההשקפות השונות והצרכים השונים, הוכנסו לכפיפה אחת ונהפכו לציבור אחד. כולם כפופים למדינה, וצריכים להיות נאמנים לה ולמלא את חובותיהם כלפיה.

הפיצול הפוליטי יוצר אי יציבות. אנשים צריכים להיות אחראים כלפי המדינה ולמלא את חובותיהם כלפיה – זהו הכושר הממלכתי שלנו.

מעובד ממתוך: דוד בן-גוריון, חזון ודרך ב', 1969

- מה היחס בין רוב ומיעוט לבין צדק על פי מנחם בגין?
- מהי "דיקטטורת הרוב"?
- מהי על פי בגין מהותה של הדמוקרטיה? איך אמורה להתקבל הכרעה דמוקרטית?
- מה חשיבות המיעוט?

→ מה השוני בתפיסת הדמוקרטיה של בן-גוריון ובגין?

→ מה הדמיון בין שתי התפיסות?

תפיסה מדינית-ביטחונית

כל עוד רוח באפס, חייבים מושלינו לשוב למקור, ולהסמך את מדיניותנו לא על מה שכבשנו מכוח הנשק, אלא על זכותנו על מה שגזל מעמנו בכוח הרשע. העולם חייב ללמוד שלעם ישראל ישנה תביעה, נצחית ומתונה בהחלט, על מולדתו שלמה, הקטנה. אם בכיוון זה נלך, ונדע לכלכל את מעשינו, באסטרטגיה המדינית והצבאית, נפרוץ מן המבוי למרחב, לקראת שחרור, ביטחון ושלוש.

מנחם בגין, קיצוניות מאונס, עיתון החירות, 1955

מתפקידה של המדיניות הציונית לדאוג, שבארץ זו יהיה שלום, כלומר: שחיי האדם יהיו בטוחים, שפרי העבודה יהיה בטוח, ואם אין שלום - דרושה לה הגנה. וזה ההבדל בין מדיניות ציונית ובין מדיניות יהודית לא-ציונית: בכל מקום בעולם רוצים היהודים שלא יהרגו אותם ולא יאגבו את רכושם, אבל הם תלויים בזה באחרים. והמדיניות הציונית אומרת: אנחנו בעצמנו נבטיח את הדבר. ודבר ההגנה העצמית הוא חלק אורגני של מדיניות ציונית.

מעובד מתוך: דוד בן-גוריון, במערכה ג', תשי"י

← על פי בגין, ממה נובעת זכות היהודים לביטחון בארץ ישראל?
← על פי בגין, מה התנאים לשחרור לביטחון ולשלום?
← מה הקשר בין הקמת מדינה לאחריות מסוג זה לדעתכם?

← על פי בן-גוריון, מה הבדל בין מדיניות ציונית-יהודית למדיניות יהודית?
← איזו אחריות מטילים יתרונות אלה על היהודים?
← מה הקשר בין הקמת מדינה לאחריות מסוג זה לדעתכם?

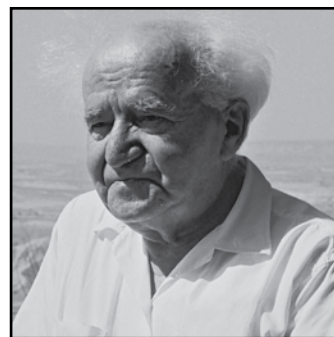
← מה השוני בתפיסה המדינית של בן-גוריון ובגין?
← מה הדמיון בין שתי התפיסות?

שנות בן-גוריון ובגין

העולם השתכנע! בעצרת האומות המאוחדות הוחלט לתמוך בתוכנית החלוקה. בארץ ישראל יקומו מדינה יהודית ומדינה ערבית! הערבים מתנגדים. אבל אני והנהגת היישוב נסכים לחלוקה. על אף שהמדינה קטנה.

דוד בן-גוריון

- חדשות
- תמונות
- אירועים

Unlike · Comment · Share you and 125 Like this

בנימין זאב הרצל

ועכשיו בה' באייר בשנת 1948 כמה מדינה יהודית! כמו שאמרתי לפני כ-50 שנה: בבזל ייסדתי את מדינת היהודים. אם אומר זאת בקול היום, יענה לי צחוק כללי. אולי בעוד חמש שנים, בוודאי בעוד 50 שנה, יודו בכך כולם.

יום שידורים מיוחד מהקונגרס בבזל 1897: בנימין זאב הרצל בהצהרה מיוחדת.

19 like this · Share · tow day ago

מנחם בגין

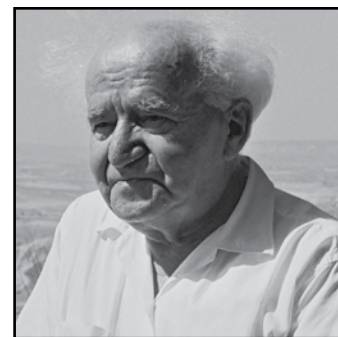
אין ברשותנו לוותר על חלק מחלקי ארץ ישראל. לא נקבל את תוכנית החלוקה. נמשיך להילחם עד שנשחרר את כל חלקיה של ארץ ישראל.

18 like this · Share

כתוב תגובה...

המצב הכלכלי שלנו לא טוב כל כך. רק עכשיו סיימנו מלחמה קשה מאוד. המדינה שלנו רק קמה, עוד לא הספקנו לפתח את כל המשאבים בארץ, וכבר באים לכאן מאות אלפי עולים. חשוב לנו לקלוט את כל העולים. החלטתי על משטר הצנע - לחלק באופן שווה את המוצרים הבסיסיים לאזרחים. רק כך, תוכל הממשלה להשיג כסף כדי לפתח את המדינה וגם לדאוג לעולים החדשים שהגיעו לתנאים בסיסיים. כך גם נמנע חוסר שוויון.

דוד בן-גוריון

- חדשות
- תמונות
- אירועים

Unlike · Comment · Share

you and 12 Like this

מנחם בגין

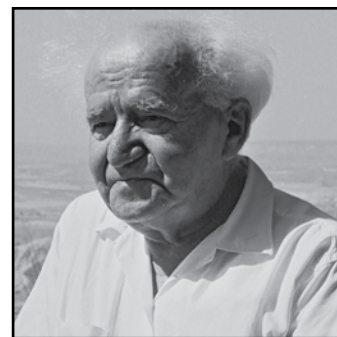
מדיניות הקיצוב פוגעת במשק. היא לא מאפשרת לו להתפתח. אם תבוטל מדיניות הקיצוב – המשק יתפתח, יהיו יותר מקומות עבודה, וכך יהיה מספיק אוכל לכולם.

30 like this · Share

כתוב תגובה...

כתוב תגובה...

דוד בן-גוריון

ישוב הנגב הוא המשימה הלאומית שלנו כעת.
נקים לעולים הרבים שבאים ארצה עיירות בנגב. נקים מפעלים ונשקיע בנגב.
אז מה אם זה לא כלכלי - בנגב נמצא עתידה של מדינת ישראל.

- חדשות
- תמונות
- אירועים

Unlike · Comment · Share you and 23 Like this

מנחם בגין

אסור למדינה להחליט היכן אנשים יחיו. רק יוזמה פרטית תפתח את הנגב,
כמו את כל שאר הארץ.

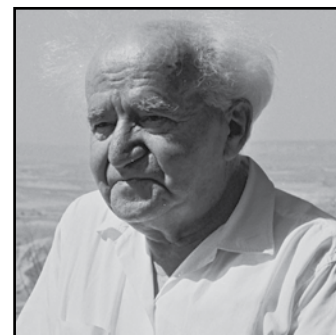
 11 like this · Share

כתוב תגובה...

כתוב תגובה...

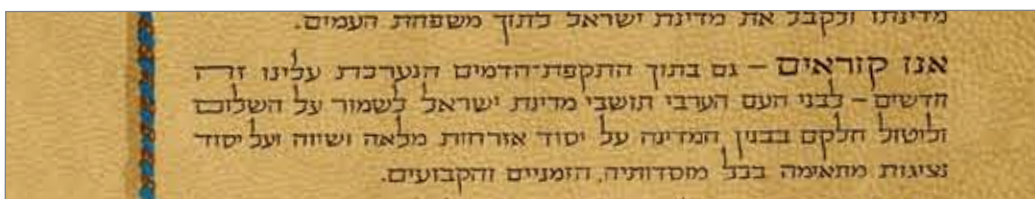
החלטנו שלערכים שחיים במדינת ישראל תהיה אזרחות ישראלית מלאה. אבל, הם עדיין סכנה ביטחונית, אי אפשר לאפשר להם לנוע בחופשיות ברחבי הארץ, או לעבוד בכל מקום עבודה ללא בדיקה. לכן – האוכלוסייה הערבית תישאר תחת ממשל צבאי.

דוד בן-גוריון

- חדשות
- תמונות
- אירועים

Unlike · Comment · Share

you and 23 Like this

מנחם בגין

הממשל הצבאי נוגד את עקרון שיווי הזכויות של כל האזרחים, עיקרון שיש להגשימו הלכה למעשה במדינת ישראל. אנו נעלה בכנסת הצעה לביטול הממשל הצבאי.

25 like this · Share

כתוב תגובה...

כתוב תגובה...

עם עלייתי לשלטון הכרזתי על פתיחת "פרויקט שיקום שכונות". נפעל ב-160 אזורי מצוקה במדינת ישראל: נשקם את המבנים, ונפעיל בשכונות שסבלו מקיפוח עד כה, תוכניות חברתיות חדשות.

מנחם בגין

- חדשות
- תמונות
- אירועים

Unlike · Comment · Share you and 245 Like this

ynet

ללא התראה: 50 אחוז מתקציב שיקום שכונות יקוצץ בניגוד להבטחה ולהחלטת הממשלה מחודש ינואר. מנהלי פרויקט שיקום שכונות נדהמו לגלות כי תקציבם קוצץ בכמחצית.

5 like this · Share

כתוב תגובה...

כתוב תגובה...

ניצחנו בבחירות, ועכשיו אנחנו יכולים ליישם את המדיניות שלנו, זו שהצהרנו עליה מאז הקמת המדינה.
נתחיל בתנופת התיישבות בשטחי ארץ ישראל ששחררנו במלחמת ששת הימים – יהודה, שומרון, חבל עזה וסיני.
אנחנו נעמוד איתן מול ההתנגדות הבינלאומית והפנימית להתיישבותנו בכל חלקי ארץ ישראל!

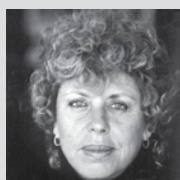

מנחם בגין

- חדשות
- תמונות
- אירועים

Unlike · Comment · Share you and 245 Like this

שולמית אלוני

האם אנחנו צריכים להסתכסך היום עם ירדן שממנה כבשנו את יהודה ושומרון, או לאיים עליה? האם היום אנחנו צריכים שם התנחלויות, בשעה שעיירות הפיתוח משוועות לעבודה ולתקציבים, בשעה שהערבה ריקה?

5 like this · Share

כתוב תגובה...

כתוב תגובה...

למרות הסיכון הרב, והצורך בטיסה למרחק מעל מדינות אויב, החלטתי על הפצצת הכור הגרעיני שהולך ונבנה בעיראק. רק עוד שנים רבות יבינו בעולם את חשיבותו של מהלך זה.

מנחם בגין

- חדשות
- תמונות
- אירועים

Unlike · Comment · Share

you and 245 Like this

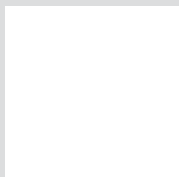

שמעון פרס

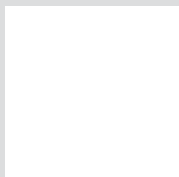
הפצצה היא מסוכנת. היא יכולה לסבך את ישראל צבאית, וגם תסבך את ישראל דיפלומטית. עדיף להמשיך בינתיים להפעיל לחץ דיפלומטי על עיראק באמצעות ממשלת צרפת.

5 like this · Share

כתוב תגובה...

כתוב תגובה...

חתמתי על הסכם שלום עם מצרים. זהו הסכם השלום הראשון של מדינת ישראל עם אחת משכנותיה! על זה זכיתי, עם נשיא מצרים - סאדאת - בפרס נובל לשלום. אבל בשביל השלום, נאלצנו לסגת מחצי האי סיני, ולפנות את יישובינו שם...

מנחם בגין

- חדשות
- תמונות
- אירועים

Unlike · Comment · Share

anwar sadat and 1333 Like this

חנן פורת (התחיה)

מוריי ורבותיי, חברי הכנסת, סיני הוא חלק מארץ ישראל.

5 like this · Share

כתוב תגובה...

כתוב תגובה...

יחידה שלישית: מנהיגות נוער מונחית ערכים

המטרות

- ערכים כאבני יסוד בהתנהלותם של בן-גוריון ובגין, ובהתנהלותם של הפרט והחברה בימינו.
- הכרת ערכים מובילים אצל שני המנהיגים.
- זיהוי ערכים החשובים לתלמידים באופן אישי וכחלק מהקהילה.
- זיהוי הערכים שאותם רוצים לקדם בבית הספר, ובירור הדרך לעשות זאת.

התכנים המרכזיים

- הערכים המובילים אצל שני המנהיגים.
- לימוד לעומק של אירועים בחיי המנהיגים, שבהם משתקפת מערכת הערכים שלהם.

הסבר על מבנה הפעילות

בפעילות הקודמת עסקנו בתפיסות העולם של בן-גוריון ובגין. כמשימת סיכום, שאמורה להביא את התלמידים לפעול בקהילת בית הספר, בחרנו לעסוק בערכים מרכזיים שהנחו את המנהיגים, ולקשור בינם לבין ערכים החשובים לתלמידים עצמם. הפעילות נפתחת בשאלה המוצגת לתלמידים: "האם בני נוער נדרשים לקבל החלטות ערכיות?", לאחר דיון בכיתה נסביר לתלמידים כי בפעילות נלמד לעומק, מהו "ערך" ומהי "החלטה ערכית", ואז נוכל לבחון מחדש את השאלה. נמשיך ב"הצגת מקרה" שבו נתאר לתלמידים דילמה של נערה בת גילם. ננתח איתם את הדילמה, ומהניתוח נוביל להגדרת "ערך" ולמיפוי הערכים הניצבים בדילמה שלפנינו זה מול זה. מכאן נעבור לבירור ערכים אישי. התלמידים יבחנו את מקום הערכים בחייהם, באמצעות מענה לשאלון בחן את עצמך, משימת התבוננות עצמית וניתוח ודיון בכיתה.

בחלקה השני של הפעילות נעסוק בערכים של שני המנהיגים. התלמידים יתבקשו למצוא ערכים מרכזיים שהנחו את בן-גוריון ואת בגין בעזרת המצגת באתר גלים. התלמידים יעמיקו בניתוח שתי דילמות ערכיות שעמן התמודדו בן-גוריון ובגין: ההחלטה על העלייה הגדולה בשנים שלאחר הקמת המדינה וההחלטה על הסכם השלום עם מצרים. נוהה את הערכים החשובים לבגין ולבן-גוריון ואת הערכים החשובים לתלמידים. התלמידים יבחרו בערכים שחשוב להם להטמיע בסביבת בית הספר, ויכינו תוכנית להטמעת ערכים אלו. לסיום, יערך פאנל שבו יוצגו בפני הנהלת בית הספר הצעות מעשיות (תוכניות עבודה) להטמעת הערכים בקהילת בית הספר.

אמצעי הלמידה: פעילות מקוונת, עבודה בקבוצות, ניתוח דילמה, פעילות "הייד פארק" - משחק תפקידים, שאלון בחן את עצמך, בניית תוכנית עבודה - "כרטיס פרויקט", פאנל להצגת תוכניות עבודה.

נסביר לתלמידים שלסיכום הלימוד על בן-גוריון ועל בגין נבדוק יחד אילו ערכים הנחו אותם בדרכם כבני אדם וכמנהיגים, וכן נבחן את מקומם של הערכים בחיינו.

חלק א': בירור ערכים אישי

נכתוב על הלוח בגדול **החלטות ערכיות**, ומתחת לכותרת זו שני היגדים: 1. **החלטות ערכיות - מה הקשר אליי? אני נראה לכם ראש ממשלה?** 2. **החלטות ערכיות - ברור, זה קורה לי בכל יום.** נבקש מכל המשתתפים שמזדהים עם ההיגד הראשון וחושבים שבני נוער רגילים לא מקבלים החלטות ערכיות, לעמוד על כיסא או להצביע. לאחר מכן נבקש מכל מי שמזדהה עם ההיגד השני וחושב שבני נוער כן מתמודדים עם החלטות ערכיות, שיעמוד או שיצביע. כמו כן אפשר לעשות שימוש בפתקים מסכים/לא מסכים, כדי להתייחס לשני ההיגדים. ההיגדים מציגים ניתוח מוקצן של המציאות, והתלמידים נדרשים לחשוב איזה מהם קרוב יותר למציאות. נאפשר לתלמידים בעלי עמדות שונות להציג את דעותיהם בסוגיה הבאה: האם בחייהם כבני נוער הם נדרשים לקבל החלטות ערכיות?

נסכם את הדיון בכך שנסביר שבהמשך הפעילות שלפנינו נלמד לעומק מהו ערך ומהי החלטה ערכית, ואז נוכל לבחון מחדש את השאלה אם בני נוער מקבלים החלטות ערכיות.

הצגת מקרה: כעת נציג את סיפורה של נערה בת 15, ובו דילמה שהיא ניצבת בפניה. נזמין אחת מהתלמידות להקריא לפני הכיתה את תיאור המקרה בגוף ראשון [ניתן לצלם לתלמידים]:

"זהו, נשבר לי. נשבר לי שבעל הפיצרייה שאני עובדת בה עובר על חוקי העבודה פעם אחר פעם. הוא משלם פחות משכר מינימום, אם איחרת עם הפיצה לבית המזמין כי טעית בדרך או סתם בגלל רמזור שהתקלקל, אז הוא מוריד כסף מהמשכורת, מבטל משמורת בלי להודיע מראש, ובכלל צועק, מעליב ומשפיל. אתמול במשמרת הוא השתולל על אלירז, שעובד באפייה, כי הוא שכח לשים תוספת בצל, ופיטר אותו על המקום. ההסברים של אלירז שכתב היד של ההזמנה לא היה ברור לא עזרו לו. כבר כמה פעמים דיברנו בינינו העובדים, וכולם מסכימים שהמצב בלתי נסבל. אבל... אני גם יודעת שענת ואפי חיפשו עבודה המון זמן עד שמצאו עבודה בפיצרייה, והן זקוקות מאוד לכסף. חלק מהעובדים אומרים שצריך לפנות לגופים שמגנים על זכויות בני נוער בעבודה, כדי שיתבעו את הבעלים, אבל חלק אחר מתנגד לכך, כי ברור לכולם שמהלך כזה יביא לפיטורים של כל הצוות. אחרי הפיטורים של אלירז התחלתי לחשוב שאולי נכון להתלונן על הבעלים, גם אם לא כל עובדי הפיצרייה מסכימים לזה. אולי כולם יפוטרו, אבל ההשפלה והניצול של כולם ייפסקו סוף סוף. מה הדבר הנכון לעשות???"

נשרטט על הלוח טבלה, ונמלא אותה על פי הצעות התלמידים.

טיעונים בעד פנייה לגוף המגן על זכויות העובד	טיעונים נגד פנייה לגוף המגן על זכויות העובד

מהו ערך? (ננסה לכתוב יחד הגדרה למושג ערך. לשימושכם: ערך - עיקרון להבחנה בין טוב לרע. אמת מידה מחייבת לבחינת מעשים: הן בעבר והן בעתיד, הן שלי והן של אנשים אחרים)

- האם הדילמה של הנערה בפיצרייה היא דילמה ערכית? כיצד?
- מה הם הערכים העומדים מאחורי הטיעונים בעד פנייה לגוף המגן על זכויות העובד? כתבו רשימת ערכים.
- מה הם הערכים העומדים מאחורי הטיעונים נגד פנייה לגוף המגן על זכויות העובד? כתבו רשימת ערכים.
- איזו החלטה הייתם מקבלים במקום הנערה?

אפשר לערוך "הייד פארק" בכיתה. לזמן שני תלמידים בעלי עמדות מנוגדות בהקשר של ההחלטה. עליהם להתווכח זה עם זה בפומבי, לפני הכיתה. כל אחד מהם ייכנס לנעליה של הנערה מהפיצרייה, ויטען בגוף ראשון בעד ההחלטה שהיא הנכונה בעיניו. כאשר תלמיד אחר ירצה להתערב ולהוסיף את טיעונו, הוא יחליף במהירות את המשתתף שבעמדתו הוא מחזיק.

איזה "מחיר ערכי" יש לכל החלטה שתקבל הנערה?

מומלץ לפנות כעת לפעילות הרחבה בנושא ערכים אישיים הנמצאת בדיסק הנלווה.

חלק ב': ערכים בבסיס תפיסת עולמם של בן-גוריון ובגין

בן-גוריון אמר: "הזכות המוסרית העליונה של האדם ושל העם היא לשפוט מהו טוב ומהו רע..." (דוד בן-גוריון, 'חלוצים לישראל', 1950). מה הקשר בין דבריו לבין נושא דיוננו?

עליכם למצוא ולכתוב לפניכם מה הם הערכים המרכזיים שהנחו את בן-גוריון ואת בגין בדרכם. עשו זאת בעזרת המצגת באתר גלים, המתארת את קורות חייהם של בן-גוריון ובגין. קראו על החלטותיהם ועל מעשיהם, ובדקו מאילו ערכים נבעו.

- ← מה הם הערכים המרכזיים שהנחו לדעתכם את דוד בן-גוריון? מה אפשר ללמוד עליו מערכים אלה?
- ← מה הם הערכים המרכזיים שהנחו לדעתכם את מנחם בגין? מה אפשר ללמוד עליו מערכים אלה?
- ← האם יש החלטה שלדעתכם הייתה לאחד המנהיגים או לשניהם התלבטות ערכית קשה בקבלתה? מה היא ההחלטה? מדוע אתם מניחים שהייתה התלבטות? האם אתם הייתם מכריעים כפי שהכריע המנהיג? מדוע?
- ← אילו ערכים הופיעו אצל בן-גוריון או בגין, והופיעו גם בדילמה הערכית האישית שלכם?

אפשר להרחיב את הדיון ולשאול:

אילו ערכים משותפים לשני האישים? מדוע דווקא ערכים אלה?

חלק ג': מקרי בוחן ערכיים – העלייה הגדולה והסכם השלום

לאחר שלמדנו מה היו הערכים שהנחו את בן-גוריון ואת בגין, ננסה לראות עד כמה מתבטאים ערכים אלה בשתי דילמות ערכיות חשובות שעמן התמודדו בן-גוריון ובגין: העלייה הגדולה והסכם השלום – שני מקרים שבהם היה על המנהיגים להכריע ולקבל החלטות, שהיה כרוך בהן סיכון ויש להן מחיר ערכי. כל תלמיד יעבוד על שני דפי העבודה. בדפי העבודה תלמדו על נסיבות היסטוריות שבהן ניצבו בפני המנהיגים אפשרויות הכרעה שונות. יהיה עליכם להיכנס לנעליהם של המנהיגים, ולנסח את ההתלבטות הערכית שלהם.

התלמידים יעבדו על דף העבודה העוסק **בהכרעה בעניין העלייה הגדולה, ובהכרעה בעניין הסכם השלום נספח א', (עמ' 38)**. הרחבה למורה בנושאים אלה נמצאת בדיסק המצורף.

אחרי שלב העבודה עם דפי העבודה נתכנס במליאה, ונשמע דוגמאות לקטעים שכתבו התלמידים בשמם של בן-גוריון ובגין.

- ← אילו התלבטויות היו לכם כשנכנסתם לנעליהם של המנהיגים?
- ← אילו ערכים מתנגשים התבטאו בהתלבטות?
- ← מדוע הכרעתם כפי שהכרעתם?

נספר לתלמידים על ההכרעות שנתקבלו בפועל - הכרעה בעניין העלייה הגדולה והכרעה בעניין הסכם השלום. רצוי גם לחלק לתלמידים את הדף המציג את הכרעות המנהיגים בפועל, שמופיע בדיסק הנלווה.

- ← אילו ערכים משתקפים בהחלטה שקיבל בן-גוריון?
- ← אילו ערכים משתקפים בהחלטה שקיבל בגין?
- ← האם הערכים החשובים לבן-גוריון ולבגין בדילמות אלה דומים לערכים שמצאתם כשקראתם את קורות החיים שלהם במצגת באתר גלים?
- ← האם וכיצד מתקשרות הכרעותיהם הערכיות של בן-גוריון ובגין לתפיסות העולם שלהם, שעליהן למדתם ביחידה הקודמת?
- ← מה מקומם של האילוצים בהכרעותיהם של שני המנהיגים?
- ← מה הציפיות שלכם ממנהיג בקבלת הכרעות ערכיות?

חלק ד': משימת סיכום

ביחידות הקודמות עסקנו בהכרעות ובמעשים מכווני מנהיגות ובתפיסות העולם של בן-גוריון ובגין. כמשימת סיכום, שאמורה להביא את התלמידים לפעול בקהילת בית הספר, התרכזנו בעולם הערכים של המנהיגים. מיפינו את הערכים המרכזיים שהנחו את המנהיגים, וכעת ננסה לקשור בינם לבין ערכים החשובים לתלמידים עצמם.

כסיכום להיכרותנו עם עולמם הערכי של בן-גוריון ובגין, נכתוב בעזרת התלמידים על הלוח **רשימה של הערכים המרכזיים של שני המנהיגים**.

עבודה בקבוצות

כל קבוצה תבחר בערך אחד מהרשימה שעל הלוח, שבעיניה חשוב להטמיע אותו בקהילת בית הספר. מומלץ לחלק לתלמידים את **כרטיס הפרויקט**, הנמצא בדיסק הנלווה ובו מוצע מהלך לגיבוש משימה וליישומה, ובעזרתו יכינו חברי הקבוצה תוכנית להטמעת הערך בקהילת בית הספר.

תוצר למידה

נארגן עם התלמידים פאנל שישמש להצגת ההצעות המעשיות להטמעת הערכים בקהילת בית הספר (תוכניות עבודה לפרויקטים), בפני הנהלת בית הספר.

נספח א' העלייה הגדולה

לפניכם תיאור הנתונים ההיסטוריים ששימשו כרקע להתלבטות של דוד בן-גוריון בעניין העלייה הגדולה. קראו אותה, ואחר כך נסחו בשם דוד בן-גוריון, בגוף ראשון, את ההתלבטות שלו.

הנתונים ההיסטוריים

ראש ממשלתה הראשון של מדינת ישראל ניצב בפני מציאות לא פשוטה. מדינת ישראל קלטה בשלוש השנים הראשונות לקיומה יותר מ-600,000 בני אדם, מדובר בעלייה הנקראת "העלייה הגדולה", שלמעשה הכפילה את מספר תושבי המדינה ואף יותר מכך. אין אף מדינה בעולם שקלטה תושבים רבים כל כך בזמן קצר כל כך. המדינה הצעירה עוד לא התאוששה לגמרי מהמלחמה שבה נהרגו 6,000 איש, אחוז שלם מהאוכלוסייה. קופתה הייתה ריקה. המדינה הייתה עלולה לקרוס. והעולים המשיכו לבוא, מאות אלפי יהודים ממקומות שונים: ניצולי שואה שנותרו בלי בית ומולדת, קיבוצים יהודיים שלמים מתימן, מעיראק ומצפון אפריקה, שחששו מפני שינויים במעמדם ומביטויי אלימות כלפיהם בעקבות הקמת מדינה יהודית...

המצב בארץ היה קשה. רבים מהעולים במחנות הקליטה סבלו מעוני וממחלות. העלייה הביאה עמה תינוקות רבים וגם הרבה זקנים, חולים ותשושים. המערך הכלכלי, מערכת הבריאות, מערכת החינוך, האם הם יכלו להתמודד עם קליטתם?

ההנהגה עמדה בפני הכרעות קשות: האם להמשיך לקלוט את כל העולים, או להגביל את מספרם? האם לאפשר רק עלייה של צעירים שיכולים לתרום למדינה?

המשיכו את הקטע כניסוח דבריו של דוד בן-גוריון, ושלבו בהם טיעונים בעד ונגד המשך העלייה הגדולה. שלבו בדבריו את הערכים העומדים מאחורי הטיעונים בעד המשך העלייה הגדולה, ואת הערכים העומדים מאחורי הטיעונים נגד המשך העלייה הגדולה.

אני, דוד בן-גוריון, ראש ממשלת ישראל, רוצה לשתף אתכם בהתלבטות שלי

נספח ב' הסכם השלום

לפניכם תיאור הנתונים ההיסטוריים ששימשו כרקע להתלבטות של מנחם בגין בעניין הסכם השלום עם מצרים. קראו אותה, ואחר כך נסחו בשם מנחם בגין, בגוף ראשון, את ההתלבטות שלו.

הנתונים ההיסטוריים

מנחם בגין ראש ממשלת ישראל. עלה לשלטון בשנת 1977 אחרי 30 שנים שבהן היה מנהיג האופוזיציה. זמן קצר לאחר היבחרו החל בהידברות חשאית עם מצרים, שהובילה לאפשרות של חתימת הסכם שלום. מצרים וישראל היו במצב מלחמה מאז הקמת מדינת ישראל. ישראל הייתה במצב מלחמה גם עם כל שכנותיה האחרות. המלחמה האחרונה בין ישראל לבין המצרים הייתה מלחמת יום כיפור, שבה ספגו שני הצדדים אבדות קשות. במלחמת ששת הימים, עשר שנים קודם לעליית בגין לשלטון, כבשה ישראל מהמצרים את חצי האי סיני. האזור היה בשליטת ישראל כבר יותר מעשר שנים, והוקמו בו יישובים יהודיים. המצרים הודיעו שהם מוכנים להסכם שלום רק אם יפנו חצי האי סיני וכל היישובים היהודיים שהוקמו בו, והשטח יועבר לשליטתם.

המשיכו את הקטע כניסוח דבריו של בגין, ושלבו בהם טיעונים בעד ונגד חתימה על הסכם השלום. שלבו בדבריו את הערכים העומדים מאחורי הטיעונים בעד החתימה על הסכם השלום, ואת הערכים העומדים מאחורי הטיעונים נגד החתימה על הסכם השלום.

אני, מנחם בגין, ראש ממשלת ישראל, רוצה לשתף אתכם בהתלבטות שלי

פינוי ימית

שנת בן-גוריון ובגין

מקורות וזכויות

נספח: דפי מדיניות (פייסבוק)

עמ' 25-32 תמונת בן-גוריון הקבועה: פריץ כהן, אוסף התצלומים הלאומי; תמונת בגין הקבועה: סער יעקב,

אוסף התצלומים הלאומי

אתר פייסבוק

עמ' 26 משטר הצנע, תמונת תור: הנס פיין, אוסף התצלומים הלאומי; תמונת חנות: פריץ כהן, אוסף

התצלומים הלאומי

עמ' 27 ישוב הנגב, שתי התמונות: אלדן דוד, אוסף התצלומים הלאומי

עמ' 28 ממשל צבאי, תמונת הצבעה לכנסת: אריק הרמוני, אוסף התצלומים הלאומי; תמונת עצרת יום

האדמה: נתי הרניק, אוסף התצלומים הלאומי

עמ' 30 התיישבות ביש"ע, תמונת בניה: הרמן כהניה, אוסף התצלומים הלאומי; תמונת קדומים: אברהם

זסלבסקי, אוסף התצלומים הלאומי

עמ' 31 הפצצת הכור, תמונה: הרמן כהניה, אוסף התצלומים הלאומי

עמ' 32 הסכם השלום, תמונת לחיצת ידיים: משה מילה, אוסף התצלומים הלאומי; תמונת נאום בכנסת:

סער יעקב, אוסף התצלומים הלאומי; תמונת חתימת ההסכם: טל שבתאי, אוסף התצלומים

הלאומי; תמונת חנן פורת: סער יעקב, אוסף התצלומים הלאומי

עמ' 38 העלייה הגדולה, תמונה: קלוגר זלוטן

עמ' 38 הסכם השלום, תמונת לחיצת ידיים: משה מילה, אוסף התצלומים הלאומי; תמונת חייל וילד:

מיקי צרפתי, לע"מ

נספח: אלטלנה

תמונת אנדרטה לאלטלנה על החוף: משה מילנה, אוסף התצלומים הלאומי, תמונת האוניה מעלה עשן: הנס פיין,

אוסף התצלומים הלאומי, תמונת שרידי האוניה השרופה: לא מצויין צלם, אוסף התצלומים הלאומי

עיצוב גרפי: אורלי ויסוצקי

עריכה לשונית: רחלי גליקמן

עשינו כמיטב יכולתנו לאתר את בעלי הזכויות של כל החומר ממקורות חיצוניים. אנו מתנצלים על כל השמטה

או טעות. אם יובא הדבר לידיעתנו נפעל לתקנו במהירות הבאות.

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או אמצעי אלקטרוני,

אופטי או מכני או אחר, כל חלק שהוא מספר זה שלא במסגרת מוסדותיו המוכרים של משרד החינוך. שימוש

מסחרי, מכל סוג שהוא, בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט.

ערכת לימוד זו מוגשת לכם כחלק מהנושא המרכז השנתי: **"מנהיגות פורצת דרך - דמותם, חזונם ופועלם של דוד בן-גוריון ומנחם בגין"**. משרד החינוך בחר להקדיש את שנת הלימודים תשע"ג לשני ראשי ממשלה אלה, לציון 40 שנים למותו של דוד בן-גוריון, ו-100 שנים להולדתו של מנחם בגין. חיבורם של שני האישים מזמן היכרות עם מנהיגים מרכזיים משני עברי המתרס הפוליטי, שידעו להוביל בדרך שנבחרה מתוך אמונה בערכים, אך השכילו להתמודד עם מציאות משתנה. התייחסות לשני האישים יחד מאפשרת דיון בחילוקי דעות ערכיים, ובדרכים להתמודד איתם.

הערכה מיועדת לתלמידי בתי הספר העל יסודיים, ומתייחסת לערכים החברתיים והלאומיים שהובילו את שני האישים במעשיהם.

פיתוח, כתיבה וריכוז תוכן: המכון למורשת בן-גוריון ומרכז מורשת מנחם בגין
פעילות מתוקשבת: אתר גלים, עמותת סנונית.
ייעוץ פדגוגי: ציפי קוריצקי ורותי זוסמן, המטה לתרבות ישראל

